

siei picturale a maestrului anonim de la Dobrovă.

Merită a fi subliniate și contribuțiile aduse la reușita acestui album de către Paul Felican, autorul relevelor și desenelor, de către redactorul volumului, Vasile Florea și

de Elena Dinulescu, tehoredactoaarea albumului, ce completează fericit seria „Comori de artă din România” a Editurii Meridiane. În primul rind însă pasiunea, competența, interesul arătate documentelor trecutului, grija pentru evidențierea acurateții și valorii isto-

rice și artistice, efortul pentru reactualizarea și punerea în circuit a unui maestru anonim al artei noastre revin, fără îndoială, criticului Vasile Drăguț.

MIRCEA DEAC

Mihail Mihalcu, VALORI MEDIEVALE ROMÂNEȘTI

Editura sport-turism, București, 1984, 167 p. și 63 fig. în afara textului

Specialist în științele exacte și cu vechi preocupări în domeniul cunoașterii, conservării și restaurării patrimoniului cultural-artistic și istoric românesc, autorul volumului recent publicat de Editura sport-turism este deja cunoscut cercurilor interesate printr-un număr apreciabil de contribuții. Cercurile interesate la care ne referim sînt destul de numeroase și de diverse, incluzîndu-i pe istorici și pe istoricii de artă, pe arheologi, muzeografi cu cele mai diverse profile, conservatori, restauratori și artiști, precum și — nu în ultimul rind — pe colecționari sau pe simpli iubitori de artă. Un public larg și variat, unit prin prețuirea și interesul pentru ceea ce autorul definește ca „valori medievale românești”, adoptînd această formulare și ca titlu al cărții sale.

Volumul are ca subiect pictura medievală înțeleasă în diferitele ei forme de manifestare, de la pictura murală laică sau religioasă pînă la pictura pe sticlă a artei populare, trecînd prin vastul domeniu al picturii de icoane, subiect tratat pe o latură mai puțin accesibilă publicului larg și chiar istoricilor de artă, pe un drum încă foarte puțin bătut, acela al aspectelor ei materiale: materiile prime, materialele folosite de artiști sau meșteri, tehnicile și tehnologiile medievale, dotările materiale ale atelierelor, toate acestea constituîndu-se într-o față mai puțin cunoscută a creației medievale de valori. Aplecîndu-se îndelung cu interes și multă competență asupra acelor izvoare, încă foarte puțin investigate la noi, care sînt *ermintele* și completînd informațiile culese din ele cu experiențele și cercetările proprii, Mihail Mihalcu ne pune la dispoziție un adevărat tratat al tehnicii picturii medievale românești.

Structurarea pe capitole a conținutului cărții precizează totodată și direcțiile investigațiilor întreprinse de autor. În afara capito-

lului introductiv (*Tradiții artistice și tehnice străvechi pe pămîntul românesc*), care delimitează sfera de interese a volumului și avertizează pe cititor asupra stadiului cunoștințelor în domeniu, precum și a capitolului de concluzii în care sînt subliniate principalele cîștiguri ale cercetării, celelalte cinci subdiviziuni ale cărții sînt dedicate pe rînd *Materiilor prime și materialelor* folosite de pictorii medievali, *Tehnologiilor preparative* utilizate de acești pictori, *Tehnicilor* folosite în practica vechilor pictori români, unor *Scurte observații* referitoare la operațiile legate de tehnologiile specifice și, în sfîrșit, *Dotărilor atelierelor de pictură de altădată*.

Autorul reinvie în folosul cititorului o lume de artiști și de creatori demult apusă, cu limbajul ei tehnic medieval, cu experiențele și acumulările ei de cunoștințe precum și cu realizările ei care nu odată au semnificația de culmi ale tezaurului cultural-artistic și istoric românesc. Eficiența volumului depășește cu mult simpla reconstituire cu iz romantic sau cunoașterea teoretică, deoarece operele de artă despre care este vorba se află în mare număr în patrimoniul național și se cer conservate, restaurate și transmise generațiilor viitoare. O activitate competentă și eficientă în aceste din urmă domenii este de neconceput fără investigații de genul celor care au dat naștere volumului despre care este vorba.

Dincolo de descifrarea vechilor tehnici și tehnologii, cu evidentă valoare practică în diferite domenii ale producției materiale actuale, Mihail Mihalcu se străduiește să desprindă specificul medieval românesc din compararea lucrărilor tipărite și a manuscriselor din bibliotecile noastre cu lucrări similare aparținînd atît sferii artistice bizantine, în primul rînd celei athonite, cît și școlilor artistice occidentale. Rezultatele sînt nu odată

concludente și explică în bună măsură caracterul original al principalelor valori din creația artistică medievală românească, cu prelungiri și ecouri pînă în arta noastră contemporană.

Un glosar de termeni tehnici, menit să deschidă uși spre cunoașterea și înțelegerea creației vechilor noștri artiști și meșteri, însoțește textul, prezentînd interes și utilitate pentru cercetătorii din domeniul istoriei și al limbii. Se cuvine menționată și ilustrația bogată și variată, exemplificînd în unele cazuri concludent punctele de vedere exprimate. Este un merit care revine în bună măsură și editurii, preocupată în a conferi volumului o ținută artistică pe măsura subiectului abordat. Mai puțin reușită pare a fi fost colaborarea dintre redacție și autor în parcurgerea procesului editorial, avînd drept consecință un număr relativ mare de greșeli de tipar și de neconcordanțe între text și ilustrație. Faptul cere un efort suplimentar cititorului pornit la parcurgerea metodică și integrală a volumului.

Cartea beneficiază în același timp de o scurtă dar foarte caldă și eficientă prezentare în cuprinsul prefeței semnate de Răzvan Theodorescu, care reușește în puține fraze să sintetizeze interesul și noutatea volumului în literatura noastră de specialitate. Nu ne rămîne decît să sperăm că activitatea atît de laborioasă și de importantă căreia i s-a dedicat de mulți ani autorul, și care a avut drept rezultat apariția acestei cărți, să trezească ecourile pe care le merită și să aibă urmări atît în domeniul cercetării asupra manuscriselor și operelor de artă, cît și în cel al conservării, protejării și restaurării lor.

RADU POPA

Mihai Ispir, CLASICISMUL ÎN ARTA ROMÂNEASCĂ,

Editura Meridiane, București, 1984

Clasicismul în arta românească reprezintă, trebuie să o spunem de la început, o reușită încercare de evidențiere a manifestărilor clasicismului în arhitectura și artele plastice din România, în lunga perioadă desfășurată începînd cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea pînă după anul 1900. Este o întreprindere cu atît mai lăudabilă cu cît autorului nu i-a fost ușor, după cum, de altfel, o spune, să desprindă substanța clasicismului prin raportarea sa la celelalte curente artistice sau tipologii stilistice ale epocii: baroc, romantism, eclecticism, tradiție medievală, academicism.

În excursul său asupra receptării și dezvoltării clasicismului în principal în arhitectură și apoi în sculptura și pictura românească, Mihai Ispir, cercetînd un bogat și divers material documentar, concentrat în numeroase sinteze și monografii, apoi cunoscînd bine fondul de monumente, a putut ajunge la formularea unor opinii potrivit cărora acest curent cultural a avut în spațiul artistic românesc anumite trăsături de originalitate; de la

primele simptome stilistice și pînă tirziu, manifestările sale au fost flexibile, normele estetice funcționînd nu întotdeauna coerent și unitar. De aceea, autorul este de părere că modelul clasic are o persistență difuză în arta românească a secolului trecut, cercetătorul aflîndu-se „în fala unui material faptic și documentar de o deosebită complexitate, rezistent, în aparență, oricărei încercări de sistematizare” ca și unor periodizări valabile. De la tendințele clasiciste la formele și trăsăturile originale manifestate la noi și venite din programul estetic de coloratură clasicistă ca și la modalitățile în care au fost promovate și aplicate principiile acestui program, toate acestea se regăsesc în substanța celor șapte capitole ale lucrării urmărind caracteristicile artei românești a secolului trecut în evoluția sa.

Numeroasele exemple date pentru susținerea și ilustrarea ideilor cărții, mai bogate, cum era și firesc, pentru arhitectură, în special a celei din Moldova (resimțîndu-se cumva puținătatea exemplelor pentru Țara Româ-

nească) vin să faciliteze înțelegerea și s-o nuanțeze, să întregască imaginea țesăturii textului, să contribuie, totodată, la evidențierea posibilităților pe care le-a avut arta noastră de a recepta mesajele novatoare ale climatului artistic european și de a crea, nu de puține ori, exemplare de o deosebită frumusețe, în care s-au infuzat, în special în decorarea lor, este vorba, desigur, atît de edificiiile civile cît și de cele de cult, elementele ce țin de o viziune clasicistă.

Principiile de compoziție ale clasicismului pot fi urmărite la toate componentele arhitecturii și anume cele care privesc compoziția spațială, volumetria, silueta și nu numai tratarea fațadelor, adică decorarea edificiilor. În acest sens, ilustrația volumului ar fi putut contribui prin planuri sau desene ca cei interesați îndeaproape de aceste probleme să poată urmări variantele dezvoltate în arhitectura noastră, în special acele joncțiuni stilistice sau prefaceri abia schițate ale modelului clasic, altoit în multe cazuri pe structuri tradiționale cum o afirmă